

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.10.2008, sp. zn. 31 Odo 11/2006, ECLI:CZ:NS:2008:31.ODO.11.2006.1

Číslo: 76/2009

Právní věta: Při uznání závazku družstva nemůže předseda družstva jednat jako zákonný zástupce družstva podle § 15 obch. zák.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 15.10.2008

Spisová značka: 31 Odo 11/2006

Číslo rozhodnutí: 76

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Obchodní společnost

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O k r e s n í s o u d v Jičíně rozsudkem ze dne 27. 9. 2004 zamítl žalobu o zaplacení částky 2 110 000 Kč s příslušenstvím (výrok I.) a zavázal žalobkyni k náhradě nákladů řízení (výrok II.).

V odůvodnění rozsudku soud prvního stupně uvedl, že 22. 5. 1995 účastníci uzavřeli smlouvu o úvěru č. 3002/95, ve znění dodatku č. 1 z 27. 5. 1997 (dále jen „smlouva“) podle § 497 obch. zák., na jejímž základě poskytla žalobkyně žalovanému družstvu (dále jen „družstvo“) úvěr ve výši 3 770 000 Kč. Za družstvo podepsal smlouvu předseda (představenstva) družstva J. K., dodatek č. 1 ke smlouvě podepsal předseda družstva J. J. a člen představenstva Ing. K. K. Družstvo závazek ze smlouvy o úvěru ve výši 3 686 904,70 Kč písemně uznalo, uznání závazku podepsal předseda družstva J. J.

Soud prvního stupně dospěl k závěru, že námitka promlčení vznesená družstvem je důvodná, neboť uznání závazku ze dne 24. 3. 2000, jako úkon představenstva družstva, pro který je ustanovením § 323 obch. zák. vyžadována písemná forma, měli v souladu s ustanovením § 243 odst. 3 obch. zák. podepsat dva členové představenstva. Podepsal-li je jen předseda družstva, jde o neplatný právní úkon.

Dále soud prvního stupně uzavřel, že zapisuje-li se podle § 28 obch. zák. do obchodního rejstříku statutární orgán „s uvedením způsobu jednání a podepisování“, není v rozporu se zákonem zápis, podle něhož za představenstvo družstva „jedná a podepisuje“ jedna osoba (jak tomu bylo v projednávané věci). I tak ovšem platí, že právní úkon, pro který zákon stanoví písemnou formu, je neplatný, je-li v souladu se zápisem v obchodním rejstříku podepsán jen jednou osobou. Uznání

závazku ze smlouvy o úvěru uzavřené na částku 3 770 000 Kč není úkonem při běžné činnosti družstva, který by mohl učinit předseda družstva. Statutárním orgánem družstva je představenstvo a jakým způsobem představenstvo jedná, určují stanovy, popřípadě též zákon. Je-li předseda družstva oprávněn řídit a organizovat běžnou činnost družstva, nemůže být jeho pravomoc rozšířena na úkony náležející podle zákona představenstvu. Neplatné uznání závazku nezakládá prodloužení promlčecí doby a pohledávka žalobkyně je proto promlčena.

K odvolání žalobkyně K r a j s k ý s o u d v Hradci Králové rozsudkem ze dne 21. 9. 2005 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (výrok I.), zamítl návrh žalobkyně, aby namísto ní vstoupila do řízení společnost AEL (výrok II.) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok III.).

Odvolací soud k návrhu žalobkyně na vstup společnosti AEL (dále jen „společnost“) do řízení namísto žalobkyně konstatoval, že je odůvodněn jinými skutečnostmi než předchozí návrh (jemuž vyhověl, dovolací soud však jeho rozhodnutí zrušil) a dovodil, že dohoda o vymáhání pohledávky podle § 530 obč. zák. byla uzavřena před rozhodnutím soudu prvního stupně, proto podle ustanovení § 213 odst. 3 a § 205a o. s. ř. nelze k těmto – v odvolacím řízení novým – skutečnostem přihlížet, a návrh zamítl.

Skutková zjištění a právní závěry soudu prvního stupně považoval odvolací soud za správné a přisvědčil i závěru, že uznání závazku ze dne 24. 3. 2000 je neplatné, byť bylo podepsáno osobou podle zápisu v obchodním rejstříku oprávněnou jednat za družstvo, neboť jde o právní úkon, který činí představenstvo, pro nějž je ustanovením § 323 odst. 1 obch. zák. předepsána písemná forma a podle § 243 odst. 3 obch. zák. je nutný podpis alespoň dvou členů představenstva. Uznání závazku není podle odvolacího soudu běžnou činností družstva, k níž by byl oprávněn předseda družstva podle § 243 odst. 6 obch. zák.

Výhradu žalobkyně, že uplatnění námitky promlčení je výkonem práva v rozporu s dobrými mravy, nepovažoval odvolací soud za důvodnou s odkazem na závěry formulované v usnesení Ústavního soudu ze dne 4. 7. 2002, sp. zn. [III. ÚS 21/02](#). Vzhledem k postoupení pohledávky rovněž uzavřel, že žalobkyně již ve sporu není aktivně věcně legitimována.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, odkazujíc co do jeho přípustnosti ve vztahu k výroku, kterým odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, na ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. a ve vztahu k výroku, jímž odvolací soud zamítl návrh na vstup společnosti do řízení namísto žalobkyně, na ustanovení § 239 odst. 1 písm. b) o. s. ř. Žalobkyně namítá nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.) a vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241a odst. 2 písm. a/ o. s. ř.).

Dovolatelka odvolacímu soudu vytýká, že nesprávně považoval jednání předsedy družstva při podpisu uznání závazku za jednání za představenstvo družstva a nikoliv za jednání za družstvo v rámci jeho běžné činnosti na základě zákonného zmocnění. Podle ustanovení § 243 odst. 3 obch. zák. je třeba podpisu dvou členů představenstva, jen jde-li o právní úkon představenstva činěný za družstvo, pro který je zákonem předepsána písemná forma. Jde-li o právní úkon při běžné činnosti družstva spojené s jeho provozem, pak i v případě, že je pro úkon předepsána písemná forma, může být učiněn pouze předsedou družstva, je-li oprávněn řídit a organizovat běžnou činnost družstva. Takový úkon může dále učinit i osoba, která byla pověřena při provozování družstva určitou činností, aniž by k tomu potřebovala zvláštní plnou moc. Uznání existujícího splatného závazku, založeného smlouvou o úvěru, je nepochybně třeba považovat za běžnou činnost družstva a závěr odvolacího soudu, podle něhož uznání závazku je záležitost výjimečná, mající zásadní význam pro ekonomickou situaci a právní postavení družstva, je nesprávný. Závazek v době uznání existoval, nebyl promlčený a družstvo jej nepochybně vedlo ve svém účetnictví. Uznáním závazku proto nemohlo dojít ke změně ekonomické situace nebo dokonce právního postavení družstva.

Vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, dovolatelka spatřuje v postupu odvolacího soudu při rozhodování o návrhu podle ustanovení § 107a o. s. ř., neboť nejprve návrhu, aniž by prováděl jakékoliv doplnění dokazování, vyhověl a následně po zrušení rozhodnutí a vrácení věci dovolacím soudem návrh zamítl, aniž by se zabýval dalšími skutečnostmi uvedenými žalobkyní v doplnění návrhu v souvislosti s uzavřením dohody o vymáhání pohledávky podle ustanovení § 530 obč. zák.

Proto dovolatelka požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Družstvo považuje rozhodnutí odvolacího soudu za správné a dovolání za nepřípustné, resp. nedůvodné.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Tříčlenný senát 29, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při řešení otázky, zda může předseda představenstva družstva jednat za družstvo jako jeho zákonný zástupce podle § 15 obch. zák. k odlišnému právnímu názoru, než byl vyjádřen v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2007, sp. zn. [32 Odo 1455/2005](#) a rovněž v rozsudku ze dne 29. 6. 1999, sp. zn. 33 Cdo 1732/98.

V prvním z uvedených rozsudků senát 32 Odo uzavřel, že „nelze namítat, že smlouva nebyla ze strany akciové společnosti podle jejích stanov, vydaných ve smyslu § 191 odst. 1 obch. zák., řádně podepsána, je-li podepisující předseda představenstva současně osobou (ředitelem) pověřenou určitou činností v rámci provozu podniku a v tomto postavení měl ze zákona právo smlouvu podepsat. Podnikatel – právnická osoba – může kromě svého přímého jednání prostřednictvím statutárního orgánu jednat na základě zastoupení založeného zákonem, smlouvou či rozhodnutím statutárního orgánu. V daném případě činil právní úkon Ing. V. K. jménem akciové společnosti jako osoba pověřená na základě zákonného zmocnění ve smyslu § 15 obch. zák., nikoliv jako statutární orgán. Skutečnost, že Ing. V. K. nesprávně uvedl funkci předsedy místo ředitele, nemá vliv na platnost písemného právního úkonu. Právnická osoba – podnikatel – může kromě svého přímého jednání prostřednictvím statutárního orgánu jednat na základě zastoupení, které může být vedle zastoupení založeného na základě rozhodnutí statutárního orgánu buď smluvní nebo zákonné. V daném případě jednal za akciovou společnost Ing. V. K., jenž činil předmětný úkon jako osoba pověřená ve smyslu zákonného zmocnění (§ 15 obch. zák.), nikoliv za statutární orgán. Odvolací soud rovněž správně dovodil, že při výkonu funkce ředitele je obvyklé, aby obchodní smlouvy za společnost jako její zákonný zástupce podepisoval ředitel. V tomto směru je pak irrelevantní námitka žalované, že Ing. V. K. nebyl zmocněn k podpisu smlouvy podle stanov společnosti, když k uzavření smlouvy byl oprávněn ze zákona, přičemž lze i konstatovat, že podepsání obchodní smlouvy Ing. V. K. v jeho postavení ředitele má z důvodu zákonného zmocnění přednost.

Ve druhém z uvedených rozsudků dospěl senát 33 Cdo k závěru, že „pro právní úkon, pro nějž je předepsána písemná forma, je třeba podpisu alespoň dvou členů představenstva jen tehdy, jde-li o právní úkon, který činí představenstvo.

Pokud se jedná o právní úkony při běžné činnosti družstva spojené s jeho provozem, byť je u nich vyžadována písemná forma, mohou být tyto úkony činěny předsedou družstva, je-li oprávněn řídit a organizovat běžnou činnost družstva, nebo ředitelem, je-li podle stanov jmenován představenstvem pro organizování a řízení běžné činnosti družstva (§ 243 odst. 7 obch. zák.). Dále tyto úkony může činit i osoba, která byla družstvem pověřena při provozování družstva k určité činnosti, např. ve

stanovách, pracovní náplni, vnitřních organizačních předpisech apod., aniž by k tomu potřebovala zvláštní plné moci.

V souladu s ustanovením § 20 odst. 1, věty první, zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, postoupil proto senát 29 Cdo věc velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia. Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

Podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., jehož se žalobkyně výslovně dovolává ve vztahu k prvnímu výroku rozsudku odvolacího soudu, je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam [§ 237 písm. c) o. s. ř.] zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem (§ 237 odst. 3 o. s. ř.).

Předpokladem přípustnosti dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je, že řešená právní otázka měla pro rozhodnutí o věci určující význam, tedy že nešlo jen o takovou otázku, na níž výrok odvolacího soudu nebyl z hlediska právního posouzení založen.

Zásadní právní význam rozhodnutí odvolacího soudu Nejvyšší soud shledává, a potud má dovolání ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. za přípustné, v řešení otázky, zda uznání závazku podle ustanovení § 323 odst. 1 obch. zák. je úkonem, který musí učinit (podepsat) dva členové představenstva družstva podle ustanovení § 243 odst. 3 obch. zák., nebo zda je může učinit sám předseda družstva na základě oprávnění k organizování a řízení běžné činnosti družstva přiznaného mu stanovami anebo jako zákonný zástupce družstva podle § 15 obch. zák.

Podle ustanovení § 243 odst. 1 až 3 obch. zák. (ve znění účinném v době podpisu uznání závazku) řídí představenstvo činnost družstva a rozhoduje o všech záležitostech družstva, které nejsou zákonem nebo stanovami vyhrazeny jinému orgánu. Představenstvo je statutárním orgánem družstva. Plní usnesení členské schůze a odpovídá jí za svou činnost. Nevyplývá-li ze stanov něco jiného, za představenstvo jedná navenek předseda nebo místopředseda. Je-li však pro právní úkon, který činí představenstvo, předepsána písemná forma, je třeba podpisu alespoň dvou členů představenstva.

Z ustanovení § 243 odst. 6 obch. zák. pak vyplývá, že předseda družstva organizuje a řídí jednání představenstva. Určí-li tak stanovy, organizuje a řídí běžnou činnost družstva.

Jak patrně z jeho ustanovení § 243 odst. 1 až 3, obchodní zákoník rozlišuje mezi oprávněním představenstva jako statutárního orgánu jednat jménem družstva ve vztahu ke třetím osobám (činit právní úkony), pro které používá formulaci „jedná navenek“ (za představenstvo....předseda nebo místopředseda) a řízením činnosti družstva (obchodním vedením), pro které používá formulaci „řídí činnost družstva a rozhoduje o všech záležitostech družstva“.

Formuluje-li tedy druhá věta § 243 odst. 6 obch. zák. oprávnění, která mohou předsedovi svěřit stanovy, tak, že „organizuje a řídí běžnou činnost družstva“, nelze toto ustanovení chápat jinak, než že stanovy podle tohoto ustanovení mohou přenést na předsedu družstva část oprávnění představenstva řídit činnost družstva, nikoli však oprávnění „jednat navenek“, tj. oprávnění činit jménem družstva právní úkony ve vztahu ke třetím osobám.

Ke stejnému závěru se lze dopracovat i logickým a systematickým výkladem. Určuje-li totiž

ustanovení druhé věty § 243 odst. 3 obch. zák., že nevyplývá-li ze stanov něco jiného, jedná za představenstvo navenek předseda nebo místopředseda, tj. umožňuje-li, aby stanovy modifikovaly oprávnění členů představenstva jednat jménem družstva, bylo by nelogické a nesystematické dovozovat, že stejnou možnost upravuje ve vztahu k předsedovi družstva (který nadto jedná, neurčují-li stanovy jinak, jménem družstva, kromě případů podle třetí věty § 243 odst. 3 obch. zák., samostatně ze zákona) i ustanovení § 243 odst. 6 obch. zák. V této souvislosti lze poukázat i na to, že uvedenému výkladu nasvědčuje i to, že připouští-li ustanovení druhé věty § 243 odst. 3 obch. zák. možnost odchýlit se od pravidla v něm upraveného ve stanovách, přičemž ustanovení třetí věty § 243 odst. 3 obch. zák. tuto možnost nepřipouští, logicky z toho plyne, že odchylka od tohoto ustanovení není vůbec možná a tím spíše ji nelze konstruovat výkladem jiného ustanovení upravujícího nadto, jak shora uvedeno, obchodní vedení družstva, nikoli jednání statutárního orgánu.

Z uvedeného vyplývá, že ani, kdyby družstvo využilo možnosti upravené v ustanovení § 243 odst. 6 obch. zák. (a že tomu tak bylo, žalobkyně v projednávané věci netvrdila ani nedokazovala) a pověřilo předsedu organizováním a řízením běžné činnosti družstva, neplyne z takového pověření jeho oprávnění jednat jménem družstva ve vztahu ke třetím osobám v případech, kdy zákon předepisuje písemnou formu právního úkonu, jinak, než určuje obchodní zákoník v ustanovení třetí věty § 243 odst. 3.

Zbývá posoudit, zda mohl předseda družstva učinit samostatně právní úkon směřující k uznání dluhu na základě zákonného zmocnění podle § 15 obch. zák.

K tomu dovolatelka uvádí, že „jde-li o právní úkon při běžné činnosti družstva spojené s jeho provozem, pak i v případě, že je pro úkon předepsána písemná forma, může být učiněn pouze předsedou družstva, je-li oprávněn řídit a organizovat běžnou činnost družstva. Takový úkon může dále učinit i osoba, která byla pověřena při provozování družstva určitou činností, aniž by k tomu potřebovala zvláštní plnou moc.“

Ustanovení § 15 obch. zák. určuje, že kdo byl při provozování podniku pověřen určitou činností, je zmocněn ke všem úkonům, k nimž při této činnosti obvykle dochází.

Není pochyb o tom, že při splnění podmínek stanovených v § 15 obch. zák. obecně platí, že osoba, u které jsou uvedené podmínky splněny, je oprávněna jednat (tj. činit veškeré úkony, k nimž při činnosti, kterou byla pověřena, obvykle dochází) za podnikatele samostatně, jako tzv. zákonný zástupce.

Sporným však zůstává, jak z hlediska zákonného zmocnění posuzovat případy, kdy je osoba, u které jsou jinak splněny podmínky ustanovení § 15 obch. zák., současně statutárním orgánem či členem statutárního orgánu podnikatele – právnické osoby.

Vyjdeme-li pouze z gramatického výkladu zákonné úpravy jednání jménem právnické osoby a jejího zastupování v § 15 obch. zák., byla by taková osoba současně oprávněna činit právní úkony jménem právnické osoby jako její statutární orgán (případně společně s další osobou či osobami) a zastupovat právnickou osobu na základě zmocnění podle § 15 obch. zák. Přitom není vyloučeno, ba dokonce je dosti obvyklé, že člen statutárního orgánu může z titulu své funkce činit úkony jménem právnické osoby pouze společně s další osobou (tímto způsobem si společníci či členové právnické osoby zajišťují kontrolu před zneužitím jednatelského oprávnění statutárního orgánu či jeho člena – tzv. pravidlo čtyř či více očí); jako osoba splňující podmínky zákonného zastoupení, by však takto omezen nebyl a právní úkony by mohl činit samostatně. Takový stav by nastal i v případech podle ustanovení třetí věty § 243 odst. 3 obch. zák., činil-li by předseda představenstva úkony za družstvo nikoliv jako člen jeho orgánu, ale jako jeho zákonný zástupce.

Proti takové situaci však lze za použití teleologického, logického a systematického výkladu vznášet celou řadu námitek.

První z nich vychází z toho, že rozhodl-li nejvyšší orgán právnické osoby (popřípadě její společníci či členové tam, kde jim náleží rozhodování o způsobu jednání jménem právnické osoby) o tom, že členové jejího statutárního orgánu nemohou činit právní úkony samostatně, ale jen (dva či více) společně, nelze toto rozhodnutí obcházet tím, že sám statutární orgán pověří svého člena určitou činností, která jej k samostatnému jednání opravňuje. Takové pověření by totiž znamenalo, že člen statutárního orgánu může činit právní úkony právnické osoby samostatně, aniž by byl omezován nejvyšším orgánem (společníky či členy) uloženým pravidlem, že tak jako člen statutárního orgánu činit nemůže. Pokud by totiž nejvyšší orgán (společníci či členové) byl srozuměn s tím, aby konkrétní člen statutárního orgánu, který současně vykonává v právnické osobě činnost, ze které by jinak vyplynulo zákonné zastoupení, jednal jménem společnosti samostatně, nic mu nebrání v tom, aby ve stanovách (společenské smlouvě) rozhodl o způsobu jednání jménem právnické osoby tak, že jmenovitě uvedený člen statutárního orgánu anebo člen statutárního orgánu zastávající určitou funkci jedná jménem právnické osoby samostatně. Neučiní-li tak, zřejmě s takovým jednáním srozuměn není.

Tím spíše se tento závěr uplatní tam, kde povinnost společného jednání více členů statutárního orgánu předepisuje zákon.

Další námitkou, kterou lze u právnických osob upravených obchodním zákoníkem v této souvislosti uplatnit je, že odpovědnost člena statutárního orgánu, který činí jménem právnické osoby právní úkony, je podle ustanovení § 194 odst. 4 až 7 obch. zák. a ustanovení § 243 odst. 8 obch. zák. zásadně podstatně vyšší než odpovědnost zaměstnance, člena či jiné osoby pověřené určitou činností, a to zpravidla jak pokud jde o rozsah odpovědnosti, tak pokud jde o podmínky jejího vzniku a o nesení důkazního břemene při porušení povinnosti, jako předpokladu vzniku odpovědnosti za škodu. Nehledě na to, že člen statutárního orgánu za podmínek stanovených zákonem nejen odpovídá za škodu způsobenou obchodní společností či družstvem, ale i ručí za jejich závazky.

Bylo by popřením právní úpravy odpovědnosti a ručení statutárních orgánů obchodních společností a družstev dovozovat, že sám statutární orgán může své členy takové odpovědnosti zprostit tím, že je pověří činností, jež jim umožní činit uvedené právní úkony s omezenou odpovědností a zpravidla i s nulovým ručením. Přitom pokud by takové pověření zahrnovalo např. výkon funkce ředitele, mohl by takový ředitel jménem obchodní společnosti či družstva činit prakticky všechny právní úkony, aniž by přiměřeným způsobem odpovídal za škodu z nich vzniklou a aniž by ručil za závazky společnosti podle ustanovení § 243 odst. 8, ve vazbě na ustanovení § 194 odst. 4 až 7 obch. zák. Výkladem ustanovení § 15 odst. 1 obch. zák. umožňujícím, aby člen statutárního orgánu činil právní úkony obchodní společnosti či družstva nejen z titulu své funkce, ale (byl-li pověřen určitou činností) i jako její zákonný zástupce, by nepochybně došlo k podstatnému snížení ochrany třetích osob.

V této souvislosti je obecně třeba poukázat i na výslovné ustanovení § 194 odst. 5, věty třetí, obch. zák., podle kterého jsou smlouva mezi akciovou společností a členem představenstva nebo ustanovení stanov vylučující nebo omezující odpovědnost člena představenstva za škodu neplatné. Takovou smlouvou by byla i smlouva zakládající právo člena statutárního orgánu činit právní úkony jako zákonný zástupce obchodní společnosti či družstva, a tedy omezující jeho odpovědnost jako člena statutárního orgánu. Uzavřením takové smlouvy mezi členem statutárního orgánu a obchodní společností či družstvem by došlo k nahrazení odpovědnosti člena statutárního orgánu podle obchodního zákoníku odpovědností zákonného zástupce (která zásadně nezahrnuje ručení za závazky společnosti, nesení důkazního břemene apod.). Taková smlouva by byla přinejmenším v části, která omezuje odpovědnost člena statutárního orgánu, neplatná pro rozpor s ustanovením § 194 odst. 5 obch. zák.

Je pravdou, že v době, kdy předseda družstva podepsal uznání závazku, obdobné ustanovení v právní úpravě družstev začleněno nebylo. K jeho začlenění do úpravy představenstva družstva došlo novelou obchodního zákoníku provedenou zákonem č. 370/2000 Sb. Důvodová zpráva k tomu uvedla, že „navržená úprava upřesňuje odpovědnost a ručení členů představenstva družstva a staví je na stejnou úroveň jako u akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným. Důvodem úpravy je posílení ochrany věřitelů družstva.“ I před uvedenou úpravou však bylo možno dovodit zákaz vyloučení zákonné odpovědnosti členů statutárního orgánu družstva ze zásad, na kterých spočívá obchodní zákoník (§ 1 odst. 2 obch. zák.), zejména ze zásady ochrany třetích osob.

Z uvedeného vyplývá, že osoba, která je statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu právnické osoby, nemůže být současně zákonným zástupcem této osoby.

Nejvyšší soud se dále zabýval tím, zda za situace, kdy závěr, že nedošlo k uznání závazku, bude na prospěch družstvu, tedy osobě, která neplatnost způsobila, je námitka promlčení dluhu v souladu s dobrými mravy a zásadami poctivého obchodního styku. K tomu odvolací soud s odkazem na závěry formulované v usnesení Ústavního soudu ze dne 4. 7. 2002, sp. zn. [III. ÚS 21/02](#), bez dalšího uzavřel, že dovolání se námitky promlčení v rozporu s dobrými mravy není. Nevzal však přitom v úvahu usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2005, sp. zn. [I. ÚS 643/04](#), ve kterém Ústavní soud uzavřel, že „námitka promlčení zásadně dobrým mravům neodporuje, ale mohou nastat situace (např. v poměru mezi nejbližšími příbuznými), že uplatnění této námitky je výrazem zneužití práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby nezavinil a vůči němuž by za takové situace zánik nároku v důsledku uplynutí promlčecí doby byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil (srov. nálezy Ústavního soudu ve věci sp. zn. II.ÚS 309/95, rozsudek Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. [25 Cdo 1839/2000](#))“.

Obecně tedy lze nepochybně dovodit, že vznesení námitky promlčení a dovolání se neplatnosti právního úkonu, kterým došlo k přetržení promlčecí doby, osoba, která jeho neplatnost sama způsobila, může jít, podle okolností případu, o zneužití práva ve smyslu usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2005, sp. zn. [I. ÚS 643/04](#) (či rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. [25 Cdo 2905/99](#)).

V projednávané věci však je osobou, vůči které je uplatňována námitka promlčení a vůči které směřoval úkon uznání dluhu, banka, která je v § 1 odst. 1 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění účinném v době uznání dluhu (dále jen „zákon o bankách“), definována jako osoba, která přijímá vklady od veřejnosti a poskytuje úvěry, tj. osoba, která má poskytování úvěrů v předmětu podnikání přímo ze zákona a která potřebuje pro výkon uvedených činností povolení podle § 4 zákona o bankách. Předpokladem udělení takového povolení je podle ustanovení § 4 odst. 3 písm. b) a c) zákona o bankách i posouzení odborné způsobilosti a občanské bezúhonnosti osob, které jsou na základě pracovní, mandátní či jiné smlouvy navrhovány v bance na výkonné řídicí funkce, s nimiž je spojena pravomoc a odpovědnost vymezená stanovami a technicky a organizačními předpoklady pro výkon navrhovaných činností banky. Od takové osoby lze nepochybně právem očekávat, že bude při výkonu svého předmětu podnikání postupovat s potřebnou péčí a znalostí právních předpisů a že tedy bude za situace, kdy ustanovení § 243 odst. 3 obch. zák. předepisuje pro právní úkon, jenž má zákonem předepsanou písemnou formu, aby jej podepsali alespoň dva členové představenstva, požadovat, aby byl právní úkon takto podepsán. Pokud žalobkyně takovým způsobem nepostupovala, zanedbala sama ochranu svých práv, a proto nelze dospět k závěru, že by vznesení námitky promlčení bylo zneužitím práva.

A konečně je třeba uvést i to, že obchodní zákoník zajišťuje i ochranu třetích osob, které uzavřou smlouvu či učiní jiný právní úkon ve vztahu k obchodní společnosti nebo družstvu v dobré víře. Pro takový případ se nepochybně uplatní pravidlo formulované v § 16 obch. zák. a obchodní společnost

nebo družstvo budou vázány právním úkonem svého statutárního orgánu nebo jeho člena jednajícího jako tzv. nezmocněný jednatel, tj. právním úkonem který učiní v jejich provozovně, v rámci činnosti prováděné v této provozovně, za podmínek § 16 obch. zák. Ve vztahu ke společnosti pak ponese takový člen statutárního orgánu plnou odpovědnost za to, že nejednal s péčí řádného hospodáře.

Právní posouzení posuzované právní otázky odvolacím soudem je tedy správné.

Dovolání proti výroku, jímž byl zamítnut návrh na vstup společnosti do řízení namísto žalobkyně, je přípustné podle ustanovení § 239 odst. 1 písm. b) o. s. ř. a je i důvodné. Odvolací soud totiž při rozhodování o tomto návrhu nepřihlédl k tvrzení žalobkyně v podání ze dne 16. 9. 2005, doplňujícím návrh na vstup společnosti do řízení namísto žalobkyně, že v průběhu odvolacího řízení zanikla dohoda o vymáhání pohledávky uzavřená mezi žalobkyní a společností. V důsledku toho jsou v projednávané věci splněny podmínky stanovené zákonem pro vstup společnosti do řízení.

Protože právní posouzení věci ohledně právního nástupnictví není správné, Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání, usnesení, kterým odvolací soud zamítl návrh žalobkyně, aby namísto ní vstoupila do řízení společnost AEL, jakož i akcesorický rozsudek odvolacího soudu podle ustanovení § 243b odst. 2, věty za středníkem, a odst. 3 o. s. ř. zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.